

Stenden Hogeschool

Logistiek en Economie

Beperkte opleidingsbeoordeling

Samenvatting

In oktober 2017 is de bestaande hbo-bacheloropleiding (Nederlands: voltijd en duaal, Engels: voltijd) en de Associate degree-opleiding (dual) Logistiek en Economie van Stenden Hogeschool, locatie Emmen bezocht door een visitatiepanel van NQA. Het panel beoordeelt de opleidingen als **voldoende**. De opleiding vraagt een bijzonder kenmerk aan voor Green Logistics.

Standaard 1: Beoogde leerresultaten

De opleiding ontvangt voor standaard 1 het oordeel goed.

De opleiding Logistiek en Economie leidt op voor brede logistieke functies: ketenregisseur (bachelor) en projectcoördinator (Associate degree). De opleiding gaat uit van de landelijk vastgestelde eindkwalificaties voor de bacheloropleiding. Er zijn nog geen landelijke eindkwalificaties voor de Associate degree-opleiding, daarom heeft de opleiding de bachelor-kwalificaties vertaald naar het niveau van Associate degree.

De opleiding in Emmen profileert zich met Green Logistics (verduurzaming van de logistieke keten en het opzetten van businessmodellen op basis van Green Logistics). Dit aspect is met name zichtbaar in een aantal vakken, de minor en in het lectoraat. Door de Engelstalige opleiding stromen er studenten met verschillende nationaliteiten in. Tijdens de opleiding worden de Nederlandse en buitenlandse studenten gemengd, zodat ze kennis maken met andere culturen en denkwijzen. Er zijn voor studenten ruime mogelijkheden op internationaal gebied.

Standaard 2: Onderwijsleeromgeving

De opleiding ontvangt voor standaard 2 het oordeel voldoende.

De opleiding heeft een voltijds en een duaal curriculum ontwikkeld. Het voltijdse programma wordt in het Nederlands en in het Engels aangeboden. Het duale programma bestaat uit de eerste twee jaar van de opleiding voor Associate degree, dat een geheel eigen invulling heeft. Afgestudeerden van de Associate degree kunnen de studie vervolgen met de duale bachelor, die inhoudelijk overeenkomt met de voltijdse bachelor. In de eerste twee jaar van de bachelor respectievelijk eerste jaar van de Associate degree wordt de theoretische basis gelegd, waarbij studenten al snel kennis maken met de beroepspraktijk. De integratieve opdrachten zijn gericht op de toepassing van theorie op een praktijksituatie. In het derde jaar van de bacheloropleiding gaan studenten op stage en kiezen ze voor een minor. Het vierde jaar staat in het teken van het afstuderen. In de duale variant dienen studenten te beschikken over een eigen werkplek die geschikt is als leerplek. De opleiding controleert de kwaliteit van de werkplek aan de hand van een checklist.

Onderzoek neemt een steeds belangrijkere plaats in het curriculum in. Studenten werken gedurende de hele opleiding aan onderzoeksopdrachten, hetzij gerelateerd aan de praktijk hetzij uit de praktijk. In het derde en vierde jaar zijn er ruim voldoende opdrachten vanuit het bedrijfsleven in de regio beschikbaar. Het panel vindt dat er meer aandacht voor kwantitatieve technieken mag komen, omdat die in het bedrijfsleven vaak worden gebruikt. Denk bijvoorbeeld aan de ontwikkelingen op het gebied van 'big data'.

Internationalisering en interculturalisatie zijn aspecten die in het curriculum zijn opgenomen, maar kan nog meer een eigen invulling en kleur krijgen. Studenten zijn tevreden over de mogelijkheden om op internationaal gebied iets te ondernemen.

De opleiding heeft een klein team van docenten dat het onderwijs verzorgt. Het panel heeft een professioneel, goed opgeleid en sterk gemotiveerd team gesproken dat goed op elkaar is ingespeeld.

Standaard 3: Toetsing

De opleiding ontvangt voor standaard 3 het oordeel voldoende.

De opleiding beschikt over een deugdelijk en goed uitgewerkt toetssysteem. De kwaliteit en de variatie in toetsen is in orde. De nieuw ontwikkelde beoordelingsformulieren zijn grondig, uitgebreid en vaak voorzien van rubrics om de beoordelingen inzichtelijker en consistentere te maken. De oude formulieren zijn nogal complex en werden niet in alle gevallen volledig ingevuld. De examencommissie, toetscommissie en scriptiecommissie doen hun werk prima. Het systeem van twee examinatoren in specifieke situaties aangevuld met een derde examinerator functioneert goed.

Standaard 4: Gerealiseerde eindkwalificaties

De opleiding ontvangt voor standaard 4 het oordeel voldoende.

Het panel concludeert dat het afstudeerwerk van de bacheloropleiding van voldoende niveau is om studenten als logistieke professionals aan de slag te laten gaan. Ook het afstudeerwerk in de Associate degree opleiding toont voldoende niveau voor afgestudeerden om als logistiek projectcoördinator hun carrière te vervolgen.

Het panel concludeert daarbij dat de methodologische aanpak in met name de scripties van de bachelorstudenten verbetering behoeft. Ook zou het panel graag zien dat er naast kwalitatief onderzoek meer aandacht is voor kwantitatieve technieken.

Bijzonder kenmerk: Green Logistics

criterium 1: voldoet

De opleiding onderscheidt zich met Green Logistics van andere logistieke opleidingen in Nederland. In een quick scan toont de opleiding aan dat geen andere opleiding Green Logistics als speerpunt in de opleiding heeft of als lectoraat. Het lectoraat Green Logistics doet onderzoek naar duurzame logistiek binnen de circulaire economie en stelt de resultaten beschikbaar voor het onderwijs. Duurzaamheid en circulaire economie komen ook voor bij lectoraten van andere hogescholen, maar nergens als een specifiek lectoraat voor logistiek.

criterium 2: voldoet

Het bijzonder kenmerk is het meest direct zichtbaar in de minor Green Logistics. In deze minor staan drie thema's centraal: project management, sustainability en logistics. Studenten werken in deze minor aan opdrachten vanuit het bedrijfsleven, waaraan inmiddels een ruim aanbod is. Green Logistics vindt langzamerhand zijn weg naar meer onderdelen van de studie: Supply Chain Innovation and Change, Trade and Globalization en Sustainable Logistics.

Alle studenten krijgen nu vakken en opdrachten in het kader van Green Logistics. Daarnaast is de opleiding bezig met aanpassing van het bachelorcurriculum, zodat alle studenten over enkele jaren een programma hebben gevolgd dat gebaseerd op Green Logistics. Er zullen drie doorlopende leerlijnen ontstaan: studieloopbaan / persoonlijke ontwikkeling, onderzoek en Green Logistics.

criterium 3: voldoet

Het kenmerk Green Logistics is in overleg met het werkveld tot stand gekomen. Het panel adviseert de opleiding om als voorloper de regio nog veel meer op sleeptouw te nemen en ook de regio uit te breiden naar Noord-Nederland en Duitsland.

Inhoudsopgave

Samenvatting	3
Inleiding	9
Schets van de opleiding	11
Standaard 1 Beoogde leerresultaten	13
Standaard 2 Onderwijsleeromgeving	15
Standaard 3 Toetsing	20
Standaard 4 Gerealiseerde leerresultaten	23
Bijzonder kenmerk: Green Logistics	25
Eindoordeel over de opleiding	29
Aanbevelingen	31
Bijlagen	33
Bijlage 1 Bezoekprogramma	35
Bijlage 2 Bestudeerde documenten	36

Inleiding

Dit visitatierapport bevat de beoordeling van de bestaande hbo-bacheloropleiding Logistiek en Economie van Stenden Hogeschool. Het visitatiepanel van NQA dat de beoordeling heeft uitgevoerd is samengesteld door NQA, in opdracht van Stenden Hogeschool en in overleg met de opleiding. Voorafgaand aan de visitatie heeft de NVAO het panel goedgekeurd.

Het rapport beschrijft de bevindingen, overwegingen en conclusies van het panel. Ook bevat het enkele aanbevelingen voor de opleiding. Het rapport is opgesteld conform het *Beoordelingskader accreditatiestelsel hoger onderwijs Nederland* van de NVAO (december 2016) en het *NQA-protocol 2017 voor de beperkte opleidingsbeoordeling*.

De visitatie heeft plaatsgevonden op 12 oktober 2017. Het visitatiepanel bestond uit:

Ir. J.A.H. Aarts (voorzitter, domeindeskundige)

Ir. ing. H.M. Visser (domeindeskundige)

Dr. ir. A.M. Douma (domeindeskundige)

B.J. Boersma (studentlid)

Drs. P. Göbel, auditor van NQA, trad op als lead-auditor van het panel.

Afstemming tussen alle deelpanels heeft allereerst plaatsgevonden door de instructie die de panelleden krijgen met betrekking tot het beoordelingskader. De tussen Hobéon en NQA gekalibreerde criteria voor de beoordeling maken onderdeel uit van deze instructie. Daaraan voorafgaand is de afstemming geborgd door overlap in de bezetting tussen alle deelpanels. Daarnaast is, rekening houdend met het feit dat elke opleidingsbeoordeling een individuele beoordeling betreft, vanuit de overlap in de bezetting, waar relevant, voortschrijdend gereflecteerd op vorige bezoeken binnen deze visitatiegroep. Verder wordt de afstemming tussen de panels geborgd door de ondersteuning van zo veel mogelijk dezelfde secretaris vanuit zowel Hobéon als NQA en door de inzet van getrainde voorzitters.

Bij de aanvraag heeft de instelling een zelfevaluatie aangeboden. Deze voldeed naar vorm en inhoud aan de eisen van het desbetreffende NVAO-beoordelingskader en aan de eisen van het *NQA-protocol 2017*. Het visitatiepanel heeft de zelfevaluatie bestudeerd en een bezoek aan de opleiding gebracht (zie bijlage 1 en 2). Met alle (mondeling en schriftelijk) verstrekte informatie heeft het panel tot een weloverwogen oordeel kunnen komen.

Het visitatiepanel verklaart dat de beoordeling van de opleiding in onafhankelijkheid heeft plaatsgevonden.

Utrecht, januari 2018

Panelvoorzitter

J.A.H. Aarts

Leadauditor

P. Göbel

Schets van de opleiding

De opleidingen van Stenden zijn ondergebracht in zeven Schools. De opleiding Logistiek en Economie maakt deel uit van de School of Business, samen met Bedrijfseconomie, Human Resource Management, International Applied Business Administration en International Business and Management Studies. De opleiding Logistiek en Economie wordt aangeboden op de locatie Emmen van Stenden. Stenden Hogeschool is bezig met een fusie met NHL Hogeschool. Genoemde fusie heeft op korte termijn geen gevolgen voor de opleiding Logistiek en Economie.

De opleiding Logistiek en Economie wordt in verschillende vormen en varianten aangeboden: bachelor voltijd Nederlands, bachelor voltijd Engels, bachelor duaal en Associate degree duaal. In de tekst wordt onderscheid gemaakt tussen bachelor voltijd, bachelor duaal en Associate degree duaal, aangezien de Nederlandstalige en Engelstalige opleidingen vrijwel identiek zijn.

Het doel van de opleiding Logistiek en Economie is om studenten op te leiden tot brede logistieke professionals, die breed inzetbaar zijn als logisticus en ketenregisseur in duurzame logistieke oplossingen. De opleiding profileert zich met Green Logistics waarvoor zij een bijzonder kenmerk aanvraagt (zie paragraaf Bijzonder kenmerk).

Sinds de vorige visitatie heeft de opleiding gewerkt aan de doorontwikkeling van het curriculum, o.a. door het formuleren van learning outcomes voor de vernieuwde Associate degree-opleiding en modules 1 en 2 in het vierde jaar van de bacheloropleiding. De opleiding is gestart met de duale variant van de Associate degree-opleiding. Verder is het afstudeerprogramma vernieuwd met een nieuwe beoordelingssystematiek. Tot slot is het lectoraat Geen Logistics van start gegaan en heeft recent de inauguratie van de lector plaatsgevonden.

Standaard 1 Beoogde leerresultaten

De beoogde leerresultaten passen bij het niveau en de oriëntatie van de opleiding en zijn afgestemd op de verwachtingen van het beroepenveld en het vakgebied en op internationale eisen.

Dit hoofdstuk beschrijft de bevindingen, overwegingen en conclusies van het panel op dit gebied van de beoogde leerresultaten. De opleiding ontvangt voor deze standaard het oordeel **goed** voor zowel de voltijdse en duale bacheloropleiding en voor de duale Associate degree-opleiding.

Conclusie

Het panel heeft vastgesteld dat de opleiding voor de bachelor de landelijke eindkwalificaties volgt, passend bij wat de opleiding beoogt. Voor de Associate degree-opleiding heeft de opleiding de bachelorcompetenties vertaald naar niveau vijf en deze gerelateerd aan de Dublin descriptoren voor de Associate degree. Het panel stelt vast dat de opleiding goed over deze competenties heeft nagedacht die passen bij het gekozen beroepsprofiel van projectcoördinator.

De opleiding profileert zich als een brede opleiding met een focus op Green Logistics. Het panel vindt de keuze passend bij enerzijds de regio, waar behoefte is aan breed opgeleide logistici en anderzijds bij de interesse van het bedrijfsleven in bio-based industry en de maatschappelijke ontwikkelingen op het gebied van duurzaamheid. De opleiding is zich bewust van haar rol in de regio en zoekt steeds meer samenwerking met het bedrijfsleven.

Op internationaal gebied biedt de opleiding studenten ruime mogelijkheden, en het panel beveelt de opleiding aan om nog meer een eigen beleid te formuleren, gebruik makend van de mogelijkheden binnen Stenden.

Bevindingen

De opleiding heeft als doel studenten op te leiden voor brede logistieke functies. Dit geldt zowel voor de bachelor- als voor de Associate degree-opleiding. De opleiding heeft er daarom bewust voor gekozen om geen specialisaties aan te bieden. De afgestudeerde bachelor moet in staat zijn 'om beleid te ontwikkelen, leiding te geven, (veranderings)processen te sturen en het plannings- en uitvoeringsproces vorm te geven en te monitoren' (*Kritische Reflectie Logistiek en Economie*, Stenden Hogeschool, juli 2017, p.10). De brede logistieke professional wordt een logisticus en ketenregisseur in duurzame logistieke oplossingen, aldus de opleiding. De Associate degree-opleiding richt zich op logistiek projectcoördinator, waarvoor afgestudeerden een onderzoek of advies moeten kunnen beoordelen en dit advies vervolgens operationaliseren in een projectplan.

De opleiding Logistiek en Economie volgt voor de bacheloropleiding de landelijk vastgestelde competenties uit het landelijk opleidingsprofiel (Landelijk Platform Logistiek, 2013). Naast de procesgeoriënteerde competenties is er de logistieke competentie: 'Het op professionele wijze ontwikkelen, aansturen en uitvoeren van logistieke processen'. Voor de inhoud van het curriculum heeft de opleiding de competenties in deelcompetenties opgedeeld, waarbij steeds de relatie met het beroepsprofiel, de Dublin descriptoren en de heo-standaard in het oog is gehouden. De Associate degree-opleiding gaat eveneens uit van de bachelorcompetenties,

omdat er geen landelijk vastgestelde Associate degree-competenties zijn. De opleiding heeft de bachelorcompetenties met behulp van de Dublin descriptor short cycle vertaald naar Associate degree-niveau (niveau 5). Het panel vindt dat de opleiding dit goed heeft gedaan. Studenten die de Associate degree hebben afgerond kunnen aansluitend het duale bachelorprogramma volgen.

De opleiding heeft gekozen voor een brede logistieke opleiding, passend bij het regionale bedrijfsleven, maar met een focus op Green Logistics (zie paragraaf Bijzonder kenmerk). Al enige jaren legt de opleiding de nadruk op verduurzaming van de logistieke keten, bijvoorbeeld met de minor gewijd aan duurzame logistiek. Sinds 2016 is er een lectoraat voor Green Logistics, dat onderzoek doet naar duurzame logistiek binnen de circulaire economie en dat bij wil dragen aan een 'groene' invulling van het curriculum. De minor voert Green Logistics als naam.

Het panel is positief over de keuze van de opleiding voor brede logistiek. De profilering met Green Logistics is uniek in Nederland en biedt volgens het panel interessante mogelijkheden gezien de maatschappelijke ontwikkelingen op dit terrein. Het panel adviseert de opleiding om naast de regio Noord-Nederland ook samenwerkingsmogelijkheden met het Duitse bedrijfsleven of Duitse onderwijsinstellingen te verkennen. De Raad van Advies is een voorstander van een dergelijke uitbreiding, evenals van de invoering van het vak Duits, hetgeen inmiddels is gebeurd.

De Engelstalige opleiding heeft een instroom van diverse nationaliteiten. Het panel juicht het toe dat studenten uit de Nederlandstalige en de Engelstalige opleiding samenwerken, zodat studenten worden geconfronteerd met andere culturen en denkwijzen (zie standaard 2). Het panel heeft op het niveau van de School of Business een strategisch beleidsplan internationalisering aangetroffen op basis van het Stenden-beleid, waar de opleiding zich bij aansluit. Het panel heeft vastgesteld dat er binnen Stenden ruime mogelijkheden zijn om internationalisering vorm te geven. De opleiding zou nog meer een eigen kleur aan internationalisering kunnen geven.

Standaard 2 Onderwijsleeromgeving

Het programma, de onderwijsleeromgeving en de kwaliteit van het docententeam maken het voor de instromende studenten mogelijk de beoogde leerresultaten te realiseren.

Dit hoofdstuk beschrijft de bevindingen, overwegingen en conclusies van het panel op het gebied van de onderwijsleeromgeving. De opleiding ontvangt voor deze standaard het oordeel **voldoende** voor zowel de voltijdse en duale bacheloropleiding en voor de duale Associate degree-opleiding.

Conclusie

Het panel concludeert dat de opleiding voor de diverse varianten degelijke curricula heeft ontwikkeld, die de studenten in staat stellen de relevante competenties te verwerven, zowel op bachelor- als op Associate degree-niveau. Het panel heeft vastgesteld dat de Associate degree een eigenstandig curriculum met een duale invulling heeft. Het panel heeft verder gezien dat de opleiding bij de duale varianten de kwaliteit van de werkplek zorgvuldig controleert. De door de opleiding beoogde 'omgekeerde keten', waarbij de keten van klant tot grondproduct wordt doorlopen in plaats van andersom, in het programma is voor het panel (nog) niet volledig geslaagd. Het panel ondersteunt het voornemen van de opleiding om duurzaamheid nog verder in het curriculum en de onderliggende bouwstenen op te nemen, zodat het bijzonder kenmerk Green Logistics een nog scherper profiel krijgt. Het panel vindt dat ook kwantitatieve methoden van onderzoek meer aandacht mogen krijgen. Het panel heeft veel waardering voor de mogelijkheden die studenten op het gebied van internationalisering krijgen. Wanneer bijvoorbeeld internationalisering nog verder uitgewerkt wordt en Green Logistics verder doorgevoerd is, kan de opleiding een voorbeeld voor andere opleidingen worden.

De opleiding heeft voor een verschillend didactisch concept in de voltijdse en de duale opleidingen gekozen: probleemgestuurd onderwijs en action learning, die het panel passend vindt bij de onderwijsvorm. Het panel heeft waardering voor het begeleidingssysteem, dat past bij het type student (voltijd-duaal).

De opleiding heeft een klein team van docenten dat het onderwijs verzorgt. Het panel heeft een professioneel, goed opgeleid en sterk gemotiveerd team gesproken dat goed op elkaar is ingespeeld. De opleiding kan daarnaast een beroep doen op docenten van de andere opleidingen binnen de School of Business.

Bevindingen

Inhoud en opbouw

Het onderwijs van de voltijdse bacheloropleiding is opgebouwd rond thema's, bestaande uit een kenmerkende beroepssituatie. In het eerste jaar zijn de thema's: de organisatie, de klant, het proces 1, en de onderneming. In jaar twee komen de gebeurtenis, het proces 2, STEP1 (project met Finland) en de keten aan bod. De opleiding beoogt in de ordening van de inhoud de 'omgekeerde keten' aan te bieden. Deze is echter voor het panel niet direct herkenbaar. Het panel vindt het positief dat de opleiding zelf aangeeft de samenhang tussen diverse onderdelen

te willen verbeteren, omdat dit naar de mening van het panel continue afstemming vraagt. Het derde jaar omvat de stage en de minor. Het vierde jaar bestaat uit Supply Chain Innovation and Change en het afstuderen. Het panel vindt het positief dat er aandacht aan leiderschap geschonken wordt en andere relevante aspecten van projectwerk. In de eerste twee jaar wordt binnen elk thema het onderwijs in vijf bouwstenen van 3 EC aangeboden. Er zijn vier soorten bouwstenen: generieke, domeingelateerde, opleidings specifieke en integratieve bouwstenen. Het panel vindt dit een heldere opbouw, maar vraagt zich af of 3 EC per bouwsteen recht doet aan het verschil in zwaarte van de bouwstenen. De opleiding vindt zelf dat het integratieve karakter binnen de thema's nog versterkt kan worden. Ook de focus op Green Logistics kan volgens de opleiding nog duidelijker zichtbaar gemaakt worden. Het panel onderschrijft dit. Uit de gesprekken met de eerste- en tweedejaars studenten bleek dat Green Logistics en duurzaamheid al in meer vakken terug te vinden is, bijvoorbeeld in 'Sustainable Logistics' en 'Trade and Globalization'.

De voltijdse bachelor wordt in het Nederlands en in het Engels aangeboden. Deze programma's zijn identiek op enkele kleine verschillen na bij bijvoorbeeld het vak recht. Vanaf het derde jaar worden de groepen studenten gemengd. In eerste twee jaar wordt de theoretische basis gelegd en maken studenten kennis met de praktijk via bedrijfsbezoeken en gastcolleges. Van studenten heeft het panel begrepen dat zij ook graag grote logistieke bedrijven zouden willen bezoeken. In de integratieve opdrachten per thema leren studenten de theorie toe te passen op de praktijk. Het derde jaar start met de oriënterende stage, gevolgd door de minor. De opleiding heeft een eigen minor ontwikkeld Green Logistics (zie ook paragraaf Bijzonder kenmerk), maar studenten kunnen ook kiezen voor een minor uit *Kiezen op Maat* of voor de Grand Tour (een module op een van de internationale campus sites van Stenden). Het programma van Supply Change Innovation and Change in het vierde jaar plaatst de student in de rol van adviseur en is een directe voorbereiding op het afstudeertraject. In dit programma voert de student de werkzaamheden in een groep studenten uit, terwijl het afstuderen een individueel traject is, waarin de student moet laten zien dat hij een competent onderzoeker is.

De associate degree duaal bestaat sinds 2013 en wordt momenteel doorontwikkeld naar een flexibele variant. Deze opleiding wordt alleen als een duaal programma aangeboden, waardoor studenten een eigen werkplek dienen te hebben die geschikt is als leerplek. Het panel heeft vastgesteld dat de opleiding aan de hand van een checklist de kwaliteit van de werkplek als leerplek in kaart brengt. In het eerste jaar wordt de keten vanuit het perspectief van de (eigen) organisatie gevolgd, met aandacht voor timemanagement, schriftelijke en mondelinge communicatie, managementvaardigheden en werken in projecten. In het tweede jaar ligt de nadruk op de toekomstige rol als projectcoördinator. De student leert in vakken als verandermanagement en projectmanagement hoe projecten gecoördineerd kunnen worden.

Na afloop van de Associate degree-opleiding kunnen studenten in duale vorm doorstuderen voor hun bachelordiploma. Dit duale bachelorprogramma wijkt qua vorm af van de voltijd, omdat de organisatie waar studenten werken de context voor het onderwijs vormt. Competentieontwikkeling in het derde en vierde jaar wordt gemeten door deze te observeren in echte beroepssituaties. Er zijn dan ook driehoeksgesprekken met de student, de werkgever van de student en de opleiding.

Onderzoek

De opleiding heeft geconstateerd dat onderzoek een steeds belangrijkere vaardigheid voor studenten is, omdat het doen van toegepast onderzoek in het bedrijfsleven toeneemt. Dat betekent dat niet alleen studenten daarin getraind moeten worden, maar ook de docenten die de studenten moeten begeleiden (zie paragraaf *Docenten*). Via de kenniskringleden van lectoraten wordt kennis over onderzoek doorvertaald naar de bouwstenen in het curriculum. Het meest zichtbaar is dit in de minor Green Logistics in het derde jaar en in Supply Chain Innovation and Change in het vierde jaar. Ook voeren studenten opdrachten voor het lectoraat Green Logistics uit binnen het tweedejaars vak 'Trade and Globalization'. Studenten werken gedurende de hele opleiding aan onderzoeksopdrachten, hetzij gerelateerd aan de praktijk hetzij uit de praktijk. In het derde en vierde jaar zijn er ruim voldoende opdrachten vanuit het bedrijfsleven in de regio beschikbaar volgens zowel studenten als docenten.

In standaard 4 stelt het panel vast dat de meeste studenten in hun onderzoek gebruik maken van kwalitatieve methoden van onderzoek en dat een kwantitatieve onderbouwing in een aantal gevallen wenselijk was. Volgens de opleiding worden studenten voorbereid op het doen van kwantitatief onderzoek, onder andere door lessen in SPSS, en ook via simulatiesoftware (Enterprise Dynamics). Het panel ziet toch graag meer kwantitatieve technieken in het onderwijs terugkomen, omdat in het bedrijfsleven behoefte is aan kwantitatieve onderbouwingen van afwegingen en beslissingen (geavanceerde Excel-technieken en simulatieprogramma's). Denk bijvoorbeeld ook aan de ontwikkelingen op het gebied van 'big data' en 'business intelligence'. De opleiding wil zich verder professionaliseren op het gebied van digitale technieken en robotisering, hetgeen het panel een goede ontwikkeling vindt.

Vorm

De opleiding hanteert verschillende didactische concepten om het onderwijs vorm te geven. In het duale curriculum is gekozen voor action learning, waarbij de elementen informatie en kennis verwerven, toepassen, oefenen, terugkoppelen en feedback de leidende begrippen zijn. De opleiding hecht daarom veel belang aan de kwaliteit van de werkplek, omdat het leren voornamelijk daar plaats vindt. Via een werkplekscan, ingevuld door de student en de bedrijfscoach, wordt vastgesteld of de werkplek als leerplek geschikt is.

In de voltijds bacheloropleiding wordt gewerkt met probleemgestuurd leren, waarbij studenten aan hand van praktijkopdrachten leren om de kennis en vaardigheden uit de andere bouwstenen toe te passen. In de loop van de opleiding gaan studenten opdrachten voor bedrijven uit de regio uitvoeren. In het vierde jaar werken studenten uitsluitend voor externe opdrachtgevers. Studenten waarderen de aanpak met probleemgestuurd onderwijs, zoals tijdens de gesprekken bleek. De wekelijkse interactie tussen tutor en het groepje studenten (ongeveer vier personen) vinden zij heel positief. Door de roulatie van taken in de projectgroep leren ze elkaar aanspreken op gedrag, elkaar feedback geven e.d.

Internationalisering

Internationalisering en interculturalisatie zijn aspecten die in het curriculum zijn opgenomen. Hoewel het panel geen structurele internationaliseringslijn in het programma heeft aangetroffen, is het wel positief over de mogelijkheden die studenten op dit gebied krijgen. In het tweede jaar werken bachelorstudenten bijvoorbeeld aan een project samen met Finse studenten waarbij ze gezamenlijk een exportplan moeten schrijven. De interactie met de buitenlandse studenten van

de Engelse variant is vanaf het derde jaar structureel en wordt volgens studenten uitgebreid naar het eerste en tweede jaar. Zij waarderen de samenwerking met internationale studenten, maar vinden de Engelstalige literatuur soms lastig, evenals tentamen in het Engels.

Het panel heeft vernomen dat er niet veel buitenlandse excursies zijn. Studenten weten daarentegen wel dat zij de minor internationaal kunnen invullen, o.a. met de Grand Tour. De opleiding is recent gestart met het aanbieden van Duits in het programma, wat door studenten positief wordt gewaardeerd. Studenten zijn tevreden over de mogelijkheden om op internationaal gebied iets te ondernemen.

Begeleiding

Gedurende de hele opleiding worden studenten in hun ontwikkeling begeleid binnen de bouwstenen studieloopbaanbegeleiding. In de eerste twee jaar ligt de nadruk op de vraag of de student bij Logistiek en Economie op de juiste plek zit en of de studieresultaten goed zijn. Daarnaast is er aandacht voor vaardigheden die nodig zijn voor groepswerk, zoals vergaderen, schriftelijke en mondelinge communicatieve vaardigheden. In het tweede jaar komen het werkveld waarvoor wordt opgeleid en ook de keuze van een minor aan bod. De feedback van tutoren van de integratieve bouwstenen wordt gebruikt in de studievoortgangsgesprekken. In de latere studie jaren is de begeleiding minder pro-actief. De student kan dan zelf zijn begeleider benaderen. De opleiding overweegt om een vorm van studietoetsing aan te gaan bieden. Het panel vindt dat de opleiding een goed systeem van studiebegeleiding heeft en ziet een doorontwikkeling naar studietoetsing als een logische vervolgstap.

De studenten in het duale programma hebben zowel een opleidingscoach als een bedrijfscoach bij wie ze terecht kunnen. De opleidingscoaches bezoeken ook wel elkaars studenten om zicht op de werkplek te krijgen.

Een continu punt van zorg voor de opleiding is het aantal studenten dat jaarlijks uitvalt. Door de intensieve studieloopbaanbegeleiding in de voltijdse opleiding zijn potentiële uitvallers snel in beeld, en kan gerichte actie worden ondernomen. Bij de duale opleiding moeten studenten werk, privéleven en studie combineren, hetgeen voor een aantal een te grote belasting blijkt. In de gesprekken met de opleiding is de wenselijkheid van gesprekken voorafgaand aan de studie besproken om de motivatie te peilen, maar ook om de inhoud en zwaarte van de opleiding nader te belichten. Wellicht zijn er ook mogelijkheden voor kennismakingsstages in combinatie met het bedrijfsleven.

Docenten

De opleiding Logistiek en Economie heeft 17 medewerkers met een omvang van 9,3 fte: 1,27 fte voor ondersteuning en 0,9 fte wordt extern ingehuurd. Dat betekent dat er een klein team is dat het onderwijs in de opleiding verzorgt. Docenten dienen minimaal over een mastergraad te beschikken en krijgen de gelegenheid om deze te verwerven. Ook kunnen docenten een PhD-traject volgen. Daarnaast zijn alle docenten in het bezit van een pedagogisch-didactische aantekening. Momenteel wordt gefaseerd gewerkt aan het trainen van de examencommissie, toetscommissie en docenten op het gebied van de basis- en seniorkwalificatie examinering. Het panel heeft veel waardering voor de kwaliteit van het docententeam en de mogelijkheden die het krijgt om zich te ontwikkelen. Op het gebied van onderzoek wil de opleiding meer naar buiten treden met publicaties en conferenties. Het panel onderschrijft dit, omdat het heeft gezien dat de opleiding nog behoorlijk intern gericht is en alleen in de regio actief is. Een bredere blik richting heel Noord-Nederland, maar ook naar Duitsland lijkt het panel een goede ontwikkeling.

Tijdens het bezoek heeft het panel kunnen vaststellen dat het team gemotiveerd is en goed op elkaar ingespeeld is. Dit laatste is van belang gezien de onderwijsvorm in het voltijdse onderwijs: integratief probleemgestuurd onderwijs, maar zeker ook voor het maatwerk dat in het duale onderwijs van belang is. Het team is weliswaar klein in omvang, maar gaat professioneel met elkaar en met de toets- en examencommissie om.

Opleidingscommissie

Uit het verslag van en het gesprek met de opleidingscommissie blijkt dat zij een goede relatie met het opleidingsmanagement heeft, waardoor de commissie haar taken goed kan uitvoeren. Afgelopen jaar heeft de opleidingscommissie naast de Onderwijs- en Examenregeling ook de toetsmatrix besproken en zijn de kritische opmerkingen over de kwaliteit van sommige toetsen als aandachtspunten door het management overgenomen. In hun verslag tonen de studenten zich zeer tevreden over de inhoud van en de begeleiding door de opleiding.

Standaard 3 Toetsing

De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing.

Dit hoofdstuk beschrijft de bevindingen, overwegingen en conclusies van het panel op het gebied van toetsing. De opleiding ontvangt voor deze standaard het oordeel **voldoende** voor zowel de voltijdse en duale bacheloropleiding en voor de duale Associate degree-opleiding.

Conclusie

Het panel concludeert dat de opleiding over een deugdelijk en goed uitgewerkt toetssysteem beschikt. De kwaliteit en de variatie in toetsen is in orde.

De nieuw ontwikkelde beoordelingsformulieren zijn uitgebreid en vaak voorzien van rubrics om de beoordelingen inzichtelijker en consistentier te maken. In de uitvoering constateert het panel dat de complexiteit van de formulieren en de consistentie in het gebruik de leesbaarheid van de beoordelingen en navolgbaarheid van de oordelen niet altijd positief beïnvloeden.

Het panel heeft vastgesteld dat de examencommissie, toetscommissie en scriptiecommissie in goede onderlinge samenwerking en taakverdeling hun werk prima doen. Het systeem van twee examinatoren in specifieke situaties aangevuld met een derde examinerator functioneert goed.

Bevindingen

Toetssysteem

In het eerste jaar van de bacheloropleiding worden studenten breed getoetst op diverse aspecten van het werkveld, daarnaast is er een sterke focus op sociale, communicatieve en zelfsturende competenties. In het tweede jaar worden de opdrachten complexer en vragen een meer multidisciplinaire aanpak. Er vindt verdieping in de leerstof plaats. Studenten waarderen de combinaties van toetsonderdelen, zoals Engels met Sustainable Logistics. Tijdens de stage in het derde jaar werken en leren de voltijdse studenten in een bedrijf waar ze (mee)werken aan een intern onderzoek. Het vierde jaar staat in het teken van het afstuderen, waarbij studenten eerst een opdracht voor een bedrijf in groepsverband uitvoeren en daarna individueel een onderzoek voor een bedrijf uitvoeren.

Bij de Associate degree-opleiding werken studenten in elke module aan een moduulopdracht, gericht op het centrale thema van de periode. Deze opdracht integreert alle vakgebieden van de periode. Het kan zowel om een individuele als om een groepsopdracht gaan. Daarnaast worden studenten op hun kennis getoetst. Om hun managementvaardigheden en persoonlijke professionele ontwikkeling aan te tonen, stellen studenten een portfolio samen dat als basis voor een gesprek hierover dient. Aan het eind van het tweede jaar sluiten de studenten de opleiding af met een projectplan voor een project binnen hun eigen organisatie. Het panel heeft gezien dat in het *Modulewerkboek* de onderdelen van de eindopdracht uitgebreid worden beschreven, inclusief uitgewerkte competenties en beoordelingsformulieren.

In de Onderwijs- en Examenregeling is vastgelegd hoe de verschillende onderdelen worden getoetst. Per bouwsteen is een toetsmatrijs opgesteld met toetsvormen, percentages waarvoor ze meetellen en het gewicht van de individuele inbreng bij groepswork. Voor de stage en het afstuderen zijn aparte handleidingen opgesteld.

De opleiding kent een diversiteit aan toetsvormen: naast schriftelijke toetsen (open vragen, multiple choice, open boek) zijn er individuele en groepsopdrachten in de vorm van projecten, rapporten, portfolio's en onderzoeksverslagen. Verder zijn er mondelinge toetsen en presentaties. In de eerste twee jaar maken studenten zo'n twintig opdrachten, ruim tien schriftelijke tentamen en een kleine tien mondelingen toetsvormen. Daarnaast worden studenten bij een aantal bouwstenen ook op participatie beoordeeld. Volgens studenten zijn er per periode vijf toetsen, hetgeen goed te doen is. Het panel vindt dat de opleiding een mooie variatie in toetsen gebruikt. Het panel heeft zich enigszins verbaasd over het aandeel multiple-choicetoetsen in de hogere jaren. Docenten en studenten gaven aan dat deze altijd in combinatie met open vragen voorkomen en specifiek gericht zijn op de toetsing van kennis die studenten voor opdrachten nodig hebben.

Beoordeling

Bij de bacheloropleiding wordt het afstudeeronderzoek, bestaande uit het proces, het product en de presentatie, beoordeeld door twee examinatoren: de begeleider van de student en een door de scriptiecommissie aangewezen examiner, die ieder een aparte beoordeling geven. De bedrijfsmentor heeft een adviserende stem. Een derde examiner wordt aangewezen wanneer de verschillen tussen de eerste en twee examiner te groot zijn, wanneer de beoordeling op de grens van voldoende-onvoldoende ligt, maar ook bij becijfering boven de 8,5. Het panel heeft waardering voor de werkwijze met twee examinatoren. Het beveelt de opleiding aan de mogelijkheden te onderzoeken voor het betrekken van het bedrijfsleven en/of leden van de Raad van Advies, bij bijvoorbeeld de verdediging van de scripties.

Bij de Associate degree-opleiding wordt het projectplan en het eindgesprek eveneens door twee examinatoren beoordeeld. De begeleidende docent beoordeelt het leerverhaal en het essay.

Voor de beoordeling heeft de opleiding rubrics ontwikkeld die het eindniveau van de opleiding weergeven. Het panel heeft de beoordelingsformulieren bekeken en heeft vastgesteld dat deze zeer grondig zijn opgesteld. Wel zouden de opleiding en de examencommissie nog sterker kunnen toezien op de consistentie bij het invullen van de formulieren. De leesbaarheid en daarmee de navolgbaarheid zijn nog niet in alle gevallen optimaal.

Borging

Op het niveau van de School of Business is er een examencommissie waarin elke opleiding is vertegenwoordigd. Deze commissie heeft een externe voorzitter en secretaris. Verder is er een toetscommissie samengesteld die de kwaliteit van de toetsen bewaakt door steekproefsgewijs te controleren en analyses van de toetsresultaten te maken. Deze commissie opereert onder verantwoordelijkheid van de examencommissie. Een tweede commissie, eveneens onder verantwoordelijkheid van de examencommissie, is de scriptiecommissie die de afstudeervoorstellen van studenten beoordeelt. Leden van deze commissie treden ook op als derde examiner wanneer dat nodig is (zie hierboven).

De examencommissie heeft een checklist samengesteld om de kwaliteit van het eindniveau te controleren. De verschillende aspecten van het afstuderen worden met regelmaat door examencommissie bekeken.

De opleiding hanteert verschillende mechanismen om de kwaliteit van afstudeerwerken te waarborgen. Niet alleen de examencommissie voert controles achteraf uit, ook de Raad van Advies bekijkt een aantal scripties, zoals het panel in de notulen van deze gremia heeft gezien. Verder legt de opleiding scripties ter kallibratie voor aan collega-opleidingen. Het panel vindt dat de opleiding de borging goed geregeld heeft.

Standaard 4 Gerealiseerde leerresultaten

De opleiding toont aan dat de beoogde leerresultaten zijn gerealiseerd.

Dit hoofdstuk beschrijft de bevindingen, overwegingen en conclusies van het panel op het gebied van gerealiseerde leerresultaten. De opleiding ontvangt voor deze standaard het oordeel **voldoende** voor zowel de voltijdse en duale bacheloropleiding en voor de duale Associate degree-opleiding.

Conclusie

Het panel concludeert dat het afstudeerwerk van de bacheloropleiding van voldoende niveau is om studenten als logistieke professionals aan de slag te laten gaan. Ook het afstudeerwerk in de Associate degree-opleiding toont voldoende niveau voor afgestudeerden om als logistiek projectcoördinator hun carrière te vervolgen.

Het panel concludeert wel dat de methodologische aanpak in met name de scripties van de bachelorstudenten verbetering behoeft. Ook zou het panel graag zien dat er naast kwalitatief onderzoek meer aandacht is voor kwantitatieve technieken.

Bevindingen

Het eindniveau van de bacheloropleiding wordt vastgesteld in de twee onderdelen van het vierde jaar: opdrachten en tentamen uit de modules van Supply Chain Innovation and Change, en de thesis, bestaande uit een rapport, verdediging en presentatie.

Het eindniveau van de Associate degree-opleiding wordt vastgesteld op basis van een projectplan en een essay over een onderwerp dat gerelateerd is aan projectmanagement, aangevuld met een leerverhaal en een eindgesprek. Het essay dient als verdieping van het centrale onderwerp van het project. Studenten worden beoordeeld op het essay (10%), het projectplan (40%), het leerverhaal (40%) en het eindgesprek (10%). Elk onderdeel moet met een voldoende worden afgesloten.

Het panel heeft vijftien afstudeerwerken van de voltijdse bacheloropleiding bestudeerd, vier scripties van duale bachelorstudenten en vier eindwerken van Associate degree-studenten. Het panel heeft vastgesteld dat alle afstudeerwerken minimaal aan het niveau van de bachelor c.q. Associate degree voldoen.

Het panel heeft gezien dat de formulering van de probleemstelling in de bachelortheses over het algemeen adequaat is, maar dat het conceptueel model dat gehanteerd wordt, niet sterk wordt onderbouwd, waardoor niet duidelijk is waarom daarvoor gekozen is. Studenten blijken vaak gericht op het resultaat waardoor de geformuleerde verbeteringen valide lijken, maar de relatie met de probleemstelling wel eens uit het oog wordt verloren en een analyse ontbreekt. Docenten met wie het panel heeft gesproken herkennen deze kritiekpunten, die ook al uit onderzoeken van de opleiding zelf naar voren zijn gekomen. Ze vertelden dat de begeleiders momenteel in gesprek zijn hoe hier verbetering in kan worden aangebracht.

Het panel vindt het opvallend dat voor de methode van onderzoek in de meeste gevallen gekozen is voor kwalitatieve methoden en niet voor kwantitatieve. Volgens de begeleiders is er naast een voorkeur van studenten voor kwalitatieve onderzoeksmethoden ook een praktische reden: de doorlooptijd van het afstuderen is erg kort voor kwantitatieve onderzoeken. Het panel adviseert de opleiding naar wegen te zoeken om kwantitatieve methoden in te zetten bij het afstudeeronderzoek, bijvoorbeeld door de afstudeeropdrachten daar beter geschikt voor te maken, maar ook door het aanbieden van meer technieken tijdens de opleiding. Ook het gebruik van bronnen is per student zeer verschillend. Het is het panel daarnaast opgevallen dat de cijfers bij de verdediging/presentatie gemiddeld genomen hoger zijn en derhalve een verhogende werking hebben op het eindcijfer. Hierdoor kunnen studenten een pluspunt op het eindcijfer krijgen. Het panel vraagt zich af of een percentuele weging van de verdediging ten opzichte van een pluspunt op het eindcijfer niet een betere reflectie is van de kwaliteiten van de student.

Stenden doet nog niet mee aan het programma 'Topcoaches voor topstudenten' van de logistieke organisatie EVO-Fenedex. Het panel denkt dat deelname hieraan verrijkend voor de studenten kan zijn.

Er zijn slechts enkele afgestudeerde Associate degree-studenten. Wat het panel heeft gezien geeft daarom slechts een beperkt beeld. Het panel is van mening dat de projectplannen adequaat zijn, maar dat de essays nog aan inhoudelijke diepgang en kwaliteit kunnen winnen. Het panel is wel overtuigd van het niveau waar vanuit wordt gegaan: projectcoördinator gerelateerd aan de Dublin descriptorren voor de short cycle.

Alumni van de bacheloropleiding vinden snel een passende baan, maar ook de afgestudeerden van de Associate degree-opleiding blijken in aanmerking voor andere functies te komen, niet alleen binnen hun eigen werkkring, maar ook daarbuiten. De opleiding is bezig een alumni-netwerk op te zetten. Dat lukt goed met afgestudeerden die werken bij bedrijven waarmee de opleiding goede contacten heeft. Met het netwerk wil de opleiding ook studenten bereiken die verder weg een baan hebben gevonden. Ze hoopt via dit netwerk te bereiken dat oud-studenten praktijkervaringen uitwisselen die mogelijk de kwaliteit van de opleiding helpen verbeteren. Het panel geeft de opleiding in overweging goed na te denken over de functie van een alumni-netwerk voor de alumni zelf.

Bijzonder kenmerk: Green Logistics

Criterium 1 Het bijzonder kenmerk is onderscheidend voor de opleiding in relatie tot relevante opleidingen in het Nederlandse hoger onderwijs.

De opleiding heeft ervoor gekozen om zich te onderscheiden van andere opleidingen Logistiek en Economie door zich te profileren met Green Logistics. Zij is daarmee op dit moment de enige in Nederland, zoals het panel heeft vastgesteld. Uit een door de opleiding uitgevoerde quick scan blijken duurzaamheid en circulaire economie weliswaar aspecten die ook bij andere logistieke opleidingen in het programma zitten, maar niet als algehele profilering van de opleiding met als consequentie een grote nadruk in het curriculum.

Er is een lectoraat Green Logistics geformeerd dat onderzoek doet naar duurzame logistiek binnen de circulaire economie en de resultaten beschikbaar stelt voor het onderwijs. De opleiding definieert 'green' in termen van de circulaire economie, dat wil zeggen een economie waarin grondstoffen hun waarde behouden en de levensduur van producten en materialen zoveel mogelijk verlengd wordt. Duurzaamheid en circulaire economie komen ook voor bij lectoraten van andere hogescholen, maar nergens als een specifiek lectoraat voor logistiek.

Het panel is van mening dat de opleiding met Green Logistics aan criterium 1 voldoet.

Criterium 2: De gevolgen van het bijzonder kenmerk voor de kwaliteit van het onderwijs zijn geoperationaliseerd aan de hand van de relevante standaarden van het Beoordelingskader accreditatiestelsel hoger onderwijs Nederland.

Standaard 1

Studenten worden opgeleid voor startende ondernemers. De opleiding beoogt wendbare professionals op te leiden waarbij het zwaartepunt binnen de opleiding op Green Logistics ligt. Studenten worden niet alleen geëquipeerd om logistiek goed te begrijpen en daarmee in het werkveld aan de slag te kunnen, maar ook te blijven leren en zich te ontwikkelen. Om hieraan te werken, wordt het curriculum doorontwikkeld en is er in elke periode binnen de doorlopende leerlijnen aandacht voor onderzoek en Green Logistics.

Standaard 2

Het lectoraat Green Logistics heeft als een van de uitgangspunten dat het impact heeft op studenten en docenten. Het lectoraat is in januari 2016 van start gegaan. Vanaf het begin is de relatie met het bedrijfsleven gelegd waardoor bedrijfsopdrachten voor de minor Green Logistics zijn verworven evenals voor de vierdejaars module Supply Chain Innovation and Change.

Het bijzonder kenmerk is het meest direct zichtbaar in de minor Green Logistics. In deze minor staan drie thema's centraal: project management, sustainability en logistics. Studenten werken in deze minor aan opdrachten vanuit het bedrijfsleven, waaraan inmiddels een ruim aanbod is, doordat eerdere opdrachtgevers met nieuwe opdrachten komen, en ook nieuwe bedrijven zich melden. Studenten zijn bijvoorbeeld bezig geweest voor het waterschap. Het waterschap is zeer actief in circulaire economie en wilde dat studenten met name de logistieke invalshoek verder uitwerkten. De minor wordt afgesloten met een Green Day voor het bedrijfsleven en de opleiding. Studenten geven presentaties aan de hand van posters. Daarnaast wordt samengewerkt met de

opleidingen biochemie en werktuigbouwkunde waardoor studenten werken in projecten voor de combinatie van productontwikkeling (biocomposiet) en logistiek. Lectoren die aan deze opleidingen gekoppeld zijn, verzorgen gastcolleges.

Tijdens de gesprekken met studenten en docenten is gebleken dat Green Logistic in meer onderdelen van de studie is terug te vinden: Supply Chain Innovation and Change, Trade and Globalization, Ondernemingsplan en Sustainable Logistics zijn daar voorbeelden van. Het doel van de opleiding is om in elke onderwijsperiode aandacht aan duurzaamheid te schenken. Het panel heeft begrepen dat het aandeel Green Logistics in de diverse thema's een steeds belangrijker rol heeft gekregen: derde- en vierdejaars studenten vergeleken tijdens het gesprek met het panel hun programma met dat van eerste- en tweedejaars studenten. Volgens docenten wordt Green Logistics steeds vaker in opdrachten meegenomen in de vorm van optimalisatie naast CO2-reductie.

De opleiding is bezig het bachelorcurriculum aan te passen, zodat naast de vaste logistieke vakken en de vakken op het gebied van vaardigheden, er drie doorlopende leerlijnen ontstaan: studieloopbaan/persoonlijke ontwikkeling, onderzoek en Green Logistics. De laatste twee kunnen gecombineerd worden waardoor studenten elke module onderzoek doen naar logistiek in de circulaire economie. De opleiding ziet het als noodzakelijk dat studenten vaardigheden ontwikkelen in het doen van onderzoek, om hen te leren kritisch te zijn op veranderingen en op de gevolgen van deze veranderingen, niet alleen voor de maatschappij maar ook voor hun carrière.

Standaard 3

Op dit moment worden studenten getoetst op hun kennis op het gebied van duurzame logistiek en de circulaire economie binnen de vakken Ondernemingsplan, Trade and Globalization, Sustainable Logistics, Supply Chain Innovation and Change en in het keuzedeel, de Green Minor. Toetsing vindt zowel plaats op basis van geschreven rapporten als presentaties en tentamens.

Vanwege de curriculumvernieuwing krijgen studenten binnenkort vanaf het eerste leerjaar iedere periode een onderzoeksopdracht op het gebied van de circulaire economie. Toetsing vindt dan plaats door middel van onderzoeksrapporten en presentaties.

Standaard 4

Het bijzonder kenmerk is terug te vinden in een aantal afstudeeropdrachten, zoals Financiering in circulaire productieketens, Hergebruik van matrassen en textiel, Realisatie van lokale voedselketens en Logistiek hub Groningen en Assen. Het panel heeft echter vastgesteld dat dit (nog) niet structureel is, maar gestuurd wordt door de wensen van het bedrijfsleven. Volgens de opleiding is de interesse vanuit het bedrijfsleven voor Green Logistics op met name duurzaamheidsaspecten groeiende (bijvoorbeeld in de bio-based industrie). Voor kleine transportbedrijven, waar de marges heel klein zijn, is het interessant om studenten onderzoek naar duurzaamheidsaspecten in hun bedrijven te laten doen.

In het gesprek met alumni kwam naar voren dat een afgestudeerde in het bedrijf waar hij kwam te werken de kans heeft gekregen om duurzaamheid in de vorm van recycling door te voeren.

Het panel heeft vastgesteld dat Green Logistics in het onderwijs is opgenomen en dat de opleiding bezig is het curriculum steeds sterker in te vullen vanuit dit bijzonder kenmerk. Het panel is van mening dat de opleiding voldoet aan criterium 2.

Criterium 3: Het bijzondere kenmerk is van wezenlijk belang voor de aard van de opleiding.

Om studenten voor te bereiden op hun carrières en een leven lang leren, dienen zij te beschikken over een basis van toekomstgerichte onderzoeksvaardigheden. De opleiding wil daarom onderzoek vanaf het begin in het curriculum opnemen met als doel het kritisch denken bij studenten te stimuleren, waardoor ze hun kennis en vaardigheden actueel zullen houden. Dit is bijvoorbeeld zichtbaar in het eerstejaars vak 'Ondernemingsplan'. Het lectoraat Green Logistics functioneert als een katalysator voor de integratie van Green Logistics in de opleiding door het aandragen van onderzoeksopdrachten van het bedrijfsleven die studenten kunnen uitvoeren.

Het kenmerk Green Logistics is in overleg met het werkveld tot stand gekomen. Hobéon heeft een veldonderzoek uitgevoerd en de opleiding heeft samen met het bedrijfsleven een aantal bijeenkomsten georganiseerd. Hierbij is zowel vanuit Hobéon als vanuit de bijeenkomsten het thema Green Logistics als relevant voor de regio van Stenden Emmen naar voren gekomen. Het panel heeft uit de gevoerde gesprekken eveneens begrepen dat Green Logistics in de regio van de opleiding de aandacht van het bedrijfsleven heeft. Het panel adviseert de opleiding om als voorloper de regio nog veel meer op sleeptouw te nemen.

Het verder naar buiten uitdragen vindt voornamelijk via de Green Day plaats. Het panel is van mening dat de opleiding hier nog veel winst kan behalen door meer met Green Logistics naar buiten te treden. Het panel denkt hier vooral aan Noord-Nederland en Duitsland.

Het panel stelt vast dat het bijzonder kenmerk een eigen kleur aan de opleiding in Emmen geeft en dat zij hiermee een voortrekker in de regio is/kan zijn. De opleiding voldoet daarmee aan criterium 3.

Eindoordeel over de opleiding

Oordelen op de standaarden

Het visitatiepanel komt tot de volgende oordelen op de standaarden:

Standaard	Oordeel Bachelor voltijd	Oordeel Bachelor duaal	Oordeel Associate degree duaal
<i>Standaard 1 Beoogde leerresultaten</i>	Goed	Goed	Goed
<i>Standaard 2 Onderwijsleeromgeving</i>	Voldoende	Voldoende	Voldoende
<i>Standaard 3 Toetsing</i>	Voldoende	Voldoende	Voldoende
<i>Standaard 4 Gerealiseerde leerresultaten</i>	Voldoende	Voldoende	Voldoende

Het panel heeft een degelijke opleiding Logistiek en Economie in Emmen aangetroffen met een eigen profilering. Deze profilering, Green Logistics, komt niet alleen in het onderwijs tot uitdrukking maar ook in het lectoraat en in de samenwerking met diverse bedrijven. Het panel vindt dat de opleiding voor een sterkere profilering wel meer naar buiten mag treden met wat zij doet, maar ziet tegelijkertijd dat met Green Logistics belangrijke stappen voor de profilering worden gezet.

Het visitatiepanel beoordeelt de kwaliteit van de bestaande hbo-bacheloropleiding Logistiek en Economie en de verwante Associate degree-opleiding van Stenden Hogeschool als **voldoende**.

Aanbevelingen

Het panel geeft de opleiding de volgende aanbevelingen mee:

Algemeen

- Het panel daagt de opleiding uit in het kader van de Green Logistics-ambitie niet alleen naar materiaal-efficiëntie te kijken, maar ook te kijken of ze kan excelleren in het terugdringen van het uitvalpercentage van studenten wat uiteindelijk tot een betere inzet van studenten en middelen kan leiden.

Standaard 1

- Het panel adviseert de opleiding op regionaal niveau nog meer samenwerking met het bedrijfsleven te zoeken en daarin ook een actief katalyserende rol te nemen door middel van master classes, onderzoek en kennisdeling.
- Het panel beveelt de opleiding aan om op opleidingsniveau een eigen inkleuring aan het internationaliseringsbeleid te geven.

Standaard 2

- Het panel beveelt de opleiding aan om meer aandacht aan kwantitatieve onderzoeksmethoden te schenken (zie ook de aanbeveling bij standaard 4).

Standaard 3

- Het panel beveelt de opleiding aan de mogelijkheden te onderzoeken voor het betrekken van het bedrijfsleven en/of leden van de Raad van Advies, bij bijvoorbeeld de verdediging van de scripties.

Standaard 4

- Het panel adviseert de opleiding om de methodologie in de scripties van de bachelorstudenten te verbeteren.
- Het panel adviseert de opleiding om naar wegen te zoeken om meer kwantitatieve onderzoeksmethoden in scripties te laten gebruiken.

Bijlagen

Bijlage 1 Bezoekprogramma

Dagprogramma visitatie Logistiek en Economie (voltijd/duaal en Ad)

12 oktober 2017

Tijdstip	Thema	Deelnemers
08.15 - 08.30	Ontvangst met koffie Stones	Panel Managementteam
08.30 – 08.45	Introductie	MT Panel
08.45 – 09.45	Materiaalbestudering en voorbereiding	Panel
09.50 – 10.10	Presentatie Green Logistics	Panel Studenten
10.10 – 10.30	Rondleiding Stenden <ul style="list-style-type: none"> ➤ Istudy ➤ Kennispoort ➤ Ecomlab 	Rondleiders panel
10.30 – 10.45	Presentatie Ecomlab Supply Chain; Innovation and Change (SCIC)	Panel Studenten
10.45 – 11.00	Pauze	
11.00 – 12.00	Gesprek <ul style="list-style-type: none"> ➤ Studenten ➤ Alumni 	Studenten Alumni
12.00 – 12.45	Lunch	
12.45 – 13.45	Gesprek Docenten <ul style="list-style-type: none"> ➤ Docenten ➤ Assessoren ➤ Curriculumcommissie 	Docenten Assessoren curriculumcommissie
13.45 – 14.00	Pauze	
14.00 – 15.00	Gesprek Borging <ul style="list-style-type: none"> • Examencommissie • Opleidingscommissie • Werkveld (raad van advies) 	Borgingsteams
15.00 – 15.15	Pauze	Panel
15.15 – 16.00	Gesprek managementteam	Managementteam
16.00 – 17.00	Beoordelingsoverleg panel	Panel
17.00 – 17.15	Laatste gesprek managementteam en terugkoppeling bevindingen	Managementteam
17.15 – 17.30	Plenaire terugkoppeling	Allen
17.30 – 18.00	Ontwikkelsprek	MT

Bijlage 2 Bestudeerde documenten

Geselecteerde documenten visitatie Logistiek en Economie Stenden Hogeschool 12 oktober 2017
Aequi verslag van de onderzoeksevaluatie onderzoekseenheid Ecomlab
Alumni magazine 2015
Alumni magazine 2016
Course document Associate degree Logistiek en Economie dual 2017
Course document Logistiek en Economie 2015
Course document Logistiek en Economie 2017
Green Logistics; bouwplan
Green Logistics; brochure najaar 2015
Green Logistics; nulmeeting
Green Logistics; Startdocument
Handleiding afstuderen
Handleiding eindopdracht Ad Logistiek en Economie
Hbo monitor arbeidsmarktintrede 2015
Green Logistics; Inauguratierede Matthias Olthaar
Informatiedossier Leven Lang Leren Ad Logistiek en Economie
Jaarplan School of Business
Kwaliteitsagenda
Landelijk Opleidingsprofiel Logistiek
Management en Organisatie School of Business
Major jaar 4; werkboek Supply Chain and Innovation
Minorwerkboek Green Logistics
Netwerkoverzicht
Nieuwsbrieven Logistiek en Economie (digitaal 1 t/m 6)
Onderwijs- en Examenregeling Ad Flexibilisering Leven Lang Leren 2017-2018
Onderwijs- en Examenregeling voltijd, dual, Ad 2016-2017
Onderwijs- en Examenregeling voltijd, dual, Ad 2017-2018
Stenden referentiekader bouwstenen
Strategisch Plan School of Business
Studentenstatuut 2016-2017 (<i>Nederlandstalig en Engelstalig</i>)
Studentenstatuut 2017-2018 (<i>Nederlandstalig en Engelstalig</i>)
Teaching and Examination Regulations 2016-2017
Teaching and Examination Regulations 2017-2018
Testimonia docenten en studenten
Toetsbeleidplan
Trimesterrapportage 2017 (T1)
Trimesterrapportages 2016 (T2 en T3)
Verslagen raad van advies met betrekking tot toetsing eindwerken
Voortgangsrapport HRM
Wereldwijs
Wervingsfilm International Logistics Management

**Geselecteerde eindwerken Logistiek en Economie
 Visitatie 12 oktober 2017**

A. Bachelor Voltijd Documenten	B1 Bachelor dual cohort 2010 Documenten	B2 Bachelor dual Documenten	B2 Ad dual Documenten
1. Major jaar 4 'Supply Chain and Innovation (SCIC)'		1. Major jaar 4 'Supply Chain and Innovation (SCIC)'	
* Eindrapport + beoordeling * Groesopdracht + beoordeling * Portfolio + beoordeling		* Eindrapport + beoordeling * Groesopdracht + beoordeling * Portfolio + beoordeling	* Werkstuk *Onderzoeksartikel * Essay logboek * Leerverhaal * Portfolio * Projectplan * Implementatieplan * Bedoordelingsformulieren
2. Afstuderen	1. Afstuderen	2. Afstuderen	
* Onderzoeksvoorstel * Afstudeerrapport * Beoordeling docent	* Onderzoeksvoorstel * Afstudeerrapport * Beoordeling docent	* Onderzoeksvoorstel * Afstudeerrapport * Beoordeling docent	
Studentendossiers	Studentendossiers	Studentendossiers	Studentendossiers
Dalmolen, M. Jin, Z. Gruppen, A. Margraf, S. Haan, J. Saverio, F. Hemel, J. Sill, G. Kienhuis, P. Smirnovs, E. Kruijt, van der B. Song, Y. Tumena, V. Willenbrink, T. Zhang, B.	Bokestijn, S. Boorsma, J. Bruins, M.	Lotte, P.	Adli, I. Baal, van L. Grooten, M. Schreuder, R.

**Geselecteerde producten Logistiek en Economie
 Visitatie 12 oktober 2017**

Bachelor Voltijd 2017

1e + 2e studiejaar

Producten

- *Inkoop
- *E. Logistics
- *Warehousing and Transport
- *Sustainable Logistics
- *STEP1

Studentendossiers

Bijlsma, E.
 Strijk, S.

Bachelor Voltijd 2017

*1e + 2e studiejaar + Stage
 (externe Minor)*

Producten

- *Stageverslag
- *Inkoop
- *E. Logistics
- *International Logistics | SCM
- *Sustainable Logistics
- *Trade and Globalisation
- *STEP1

Studentendossiers

Schreiner, O.

Bachelor Voltijd 2016

1e + 2e + 3e studiejaar

Producten

- *Stageverslag
- *Minor Green Logistics
- *E-Logistics
- *Inleiding Logistiek
- *International Logistics | SCM
- *Sustainable Logistics
- *Trade and Globalisation
- *Warehouse & Transport
- * Inkoop

Studentendossiers

Themme, N.
 Fokkens, T.

Ad duaal

1e studiejaar

Producten

- *Modulerapport
- *Distributieplan
- *Integrale opdracht
- *Onderzoeksartikel
- *Groepsopdracht
- *Tentamen PRO

Studentendossiers

Kartner, A.
 Schreuder, R.

Aanvullende documentatie visitatie Logistiek en Economie 2017

Stenden Hogeschool

Onderwerp	Criterium1
	<p><u>Criterium 1</u> Quicksan Logistieke opleidingen Nederland Adviesrapport Lectoraat Logistiek Noord-Nederland Startdocument Lectoraat Green Logistics Bouwplan Lectoraat Green Logistics</p> <p><u>Criterium 2</u> Nulmeting Green Logistics Missie, visie, waarden Lectoraat Green Logistics Overzicht doorontwikkeling curriculum Onderzoek en Green Logistics in vlottende delen Bouwsteen 'Ondernemingsplan' Startpresentatie ondernemingsplan Bouwsteenboek Sustainable Logistics Bouwsteenboek Inkoop Afstudeerrapport student <i>'Bouwen aan de circulaire economie'</i> Onderzoeksplan student <i>'Een studie naar de omvang van swill in het restafval van Drenthe en hoe dit onsloten kan worden '</i></p> <p><u>Criterium 3</u> Adviesrapport Lectoraat Logistiek Noord-Nederland Netwerkoverzicht Logistiek en Economie Media Missie, visie, waarden Lectoraat Green Logistics Overzicht doorontwikkeling curriculum Onderzoek en Green Logistics in vlottende delen</p> <p><u>Showcase Green Logistics</u> Eindrapporten opstartopdrachten Eindrapporten workshop Green Logistics Rapporten effectieve projectmanagement Tussenrapportages & eindrapporten bedrijfsopdrachten Inauguratiereede Matthias Olthaar</p>
Bijzonderkenmerk	Minor Green Logistics Workbook
Internationalisering	Beleid Internationaliserin Logistiek en Economie
Onderzoek	Rapportage afstudeerscripties Logistiek 2015-2016 (H.Blom) Thesis evaluation (externe moderator V. Pieterse) Verschillen tussen bevindingen Blom-Pieterse Examencommissie, checklist Examencommissie, notulen Werkveld, notulen raad van advies Logistiek en Economie